



Klauvskjæring hos sau

Forfatter

Vibeke Tømmerberg, Helsetjenesten for sau – Animalia

Sammendrag

God klauvhelse er en forutsetning for at dyra skal trives og produsere godt. Her følger en gjennomgang av klauvens oppbygning, faktorer som påvirker behovet for beskjæring og hvordan klauvskjæring gjøres i praksis.

Publisert

2014

Referanse

Sau og Geit nr. 5/2014

Utskriftsdato

31.07.2021 www.fag.nsg.no

Klauvskjæring hos sau

God klauvhelse er en forutsetning for at dyra skal trives og produsere godt. Her følger en gjennomgang av klauvens oppbygning, faktorer som påvirker behovet for beskjæring og hvordan klauvskjæring gjøres i praksis.

Klauvens oppbygning

Hver fot har to klauver, innerklauven og ytterklauven, mellom disse ligger klauvspalten. Klauvbeinet og de andre indre strukturene i klauven (sener, leddbånd m.m.) er dekket av det som kalles for lærhuden. Den danner en forbindelse mellom klauvbeinet og klauvkapselen.

Klauvkapselen (klauvkappa) er det ytterste laget i klauven og kan strukturmessig sammenlignes med våre negler. Den danner en ytre vegg som beskytter de indre strukturene i klauven, og er bygd opp av hornvev.

Klauvkapselen består av klauvveggen (ytterveggen), sålen (tråflata) og ballepartiet (hælen). Klauvveggen skal bære mesteparten av dyrets vekt og består av seigt og hardt horn, mens

hornvevet i sålen og ballepartiet er av en mjukere kvalitet. Overgangen mellom vegghorn og sålehorn kalles for den hvite linja. Hornvevet i dette området er mjukere enn i veggen og sålen, og er dermed et svakt punkt i klauven som er utsatt for skader, betennelser m.m.

Klauvens vekst og slitasje

Klauvveggen vokser fra kronranda (overgangen mellom hud og klauv) og nedover med en hastighet på ca. 1 millimeter i uka. Veksthastigheten og kvaliteten på hornet i klauven vil imidlertid variere en del mellom dyr, og påvirkes også av hvilke næringsstoffer dyret får i seg. Dermed vil føringa og ulike sjukdomstilstander, som har innvirkning på føropptaket, påvirke klauvhelsen. Klauvene slites mot underlaget når sauen går, og ideelt sett skal klauvene slites like mye som de vokser slik at de holder seg «passe lange». Klauvslitasjen varierer avhengig av hva slags underlag dyra går på. Hos sauer som går på mjukt underlag vil klauvveggen ofte vokse mer enn den slites, slik at klauvene må beskjæres regelmessig. Slitasjen av sålen er annerledes enn vegghornet, og sålehornet vil

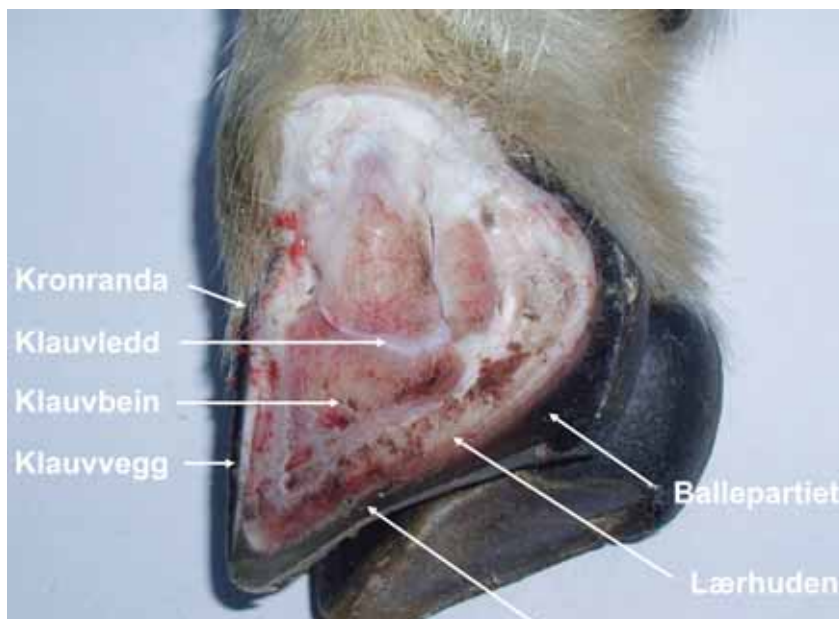
skalle av etter hvert som det vokser slik at beskjæring av sålen ikke er nødvendig.

Beskjæring ved behov

Det anbefales å sjekke klauvene på alle voksne dyr 2-3 ganger per år, og beskjære klauver som er overvokste eller har avvikende form. Dette bør gjøres ved innsett om høsten og i løpet av inneførsperioden. I tillegg bør klauvene på dyr som halter alltid sjekkes og beskjæres hvis nødvendig. Det er som regel ikke behov for rutinemessig klauvskjæring i besetninger der dyra er oppstallet på strekkmetall eller går på beiter med noe fjell, stein eller annet hardt underlag. Underlag som talle, plastrister eller trespalter gir derimot mindre klauvslitasje slik at det ofte er behov for å beskjære klauvene i inneførsperioden.

Utstyr og praktisk tilrettelegging

Det viktigste verktøyet til beskjæring av saueklauver er en god, skarp og reingjort klauvsaks. Alternativt kan en hovkniv eller eventuelt en vanlig tollekniv også brukes, men disse redskapene gir dårligere kontroll med hvor man skjærer i forhold til klauv-



Bildet viser et tverrsnitt av en klauv sett fra siden med klauvbeinet og de andre knoklene omgitt av lærhuden og klauvkapselen. (Foto: Siv Svendsen)



Bildet viser en klauv sett fra undersiden. (Foto: Siv Svendsen)

Beskjæring av overvokste klauver

1

Ved bøyd klauvvegg klipp først vekk den delen av vegg som har vokst ned under sålen.

Rens deretter sålen for møkk, strø o.l. for å få oversikt.



2

Klauvsaksa skal holdes parallelt med sålen når en klipper.

Dersom klauvene var svært forvokste i utgangspunktet bør beskjæringen skje i flere omganger.



3

Klipp tå dersom den er lang, men aldri så langt at det begynner å blø.

Ballepartiet (hælen) skal bare beskjæres dersom det er løst horn eller lommedannelser.



4

Klauvveggen skal være et par millimeter lengre enn sålen slik at den bærer hovedtyngden av dyrets vekt.



saksa. Godt lys er viktig for å få gjort en god jobb.

Det er vanlig å sette sauen på rumpa ved undersøkelse og klipping av klauvene. Alternativt kan den legges ned eller fikseres stående i innredningen. En klauvboks («sauensner») der sauen fikseres og vendes på siden eller ryggen gjør jobben lettere hvis mange dyr skal undersøkes. Det er viktig at håndteringa foregår på en skånsom måte, og klauvskjæring og sning av høydrekte dyr bør unngås hvis det ikke er nødvendig på grunn av spesielle klauvproblemer.

Det er lettere å beskjære klauvene når dyra har gått ute siden fuktigheten mjuker opp hornet i klauvkapselen. Hos dyr som har stått inne på tørt underlag kan klauvene bli veldig harde. Før slike klauver skal beskjæres, kan det hjelpe å la dyra gå litt ute hvis man har mulighet (bare litt nattedogg hjelper) eller å la dem stå i et fotbad

Mer informasjon om klauver og klauvsjukdommer finnes i boka *Halthet hos sau* (Tun forlag, 2010). Denne boka er skrevet av den britiske veterinæren Agnes Winter, men er oversatt til norsk med kommentarer og tilpassninger til norske forhold. Boka kan bestilles i bokhandel eller på nett, f.eks. hos www.haugenbok.no

med vann i noen minutter. Man kan gjerne ha litt såpe i vannbadet for å løse opp møkk på klauvene.

Smitteforebygging ved klauvskjæring

Utstyr som brukes til klauvskjæring kan føre med seg smitte mellom dyr, og utstyret bør kun brukes i en flokk. Dersom det brukes i flere flokker, skal det alltid vaskes og desinfiseres mellom hver flokk. I besetninger med alvorlig fotrâte bør man også være nøye med rengjøring av utstyr og hender mellom dyr for å redusere smittespredning internt i flokken. Klauvavskjær kan

også utgjøre en smitterisiko, og bør derfor samles opp og brennes.

Beskjæring

På en normal klauv er klauvveggen og sålen slitt ned slik at undersiden av klauven blir plan, og målet med beskjæringen er å få en klauv med normal form. Hvis underlaget ikke gir nok slitasje, eller dyret har en unormal klauv- og beinstilling, kan klauvveggen vokse nedenfor sålen og bøyes innover. Slike forvokste klauver skal beskjæres til de får en så normal form som mulig.

Beskjæring av klauver med unormal form (f.eks. korketrekkerklauver) er vanskelig fordi klauvveggen er vridd, og det er ikke sikkert at det er mulig å få klauvformen helt normal. Her må kun den delen av klauvveggen som er for lang klippes vekk, og man må stanse der vegg møter sålen.

Klauven skal ikke beskjæres så mye at det begynner å blø. Blødninger betyr at man har klippet gjennom klauvkapselen og inn på lærhuden, og det vil forårsake smerter og være en inngangsport for bakterier. I tillegg vil det ofte dannes granulomer (lærhudsbrokk) etter en slik skade, som er smertefullt for dyret og vanskelig å behandle.

Av Vibeke Tømmerberg,
Helsetjenesten for sau – Animalia

